

aciji. Korespondenciju molim slati na I. Škreblin Zagreb I, Kaptol 29/II.

Nadamo se da će i ovaj Drugi svećenički liturgijski tečaj pridonijeti orijentaciono i sadržajno u našem dušobrižničkom apostolatu. Uvjeren sam već sada da će svaki od prisutnih na Drugom svećeničkom liturgijskom tečaju moći doživjeti nešto trajno vrijedna što će njegove teškoće propovjedničkog apostolata osvjetliti vedrinom a uložene napore oplodivati većim uspjesima.

Dr IVAN ŠKREBLIN
tajnik ILO-a

OKO PROBLEMA KATEHETIZACIJE

1) O problemu katehetizacije kod nas napisao je u 3. broju »SB« poštovani dr. Č. Čekada članak posvećen problemu naše obiteljske katehetizacije. Članak je sugestivnim stilom načeo jednu stranu složenog problema katehetizacije u današnjim prilikama. Dra Čekadu opravdano ne zadovoljava širina današnje katehetizacije. Da se sadašnje stanje katehetizacije radikalno izmijeni na bolje, trebalo bi provesti opću mobilizaciju sviju raspoloživih snaga. A dotle valja »hic et nunc« spasavati duše naše djece. Zato dr. Čekada predlaže minimalistički program katehetizacije, koga je moguće provesti u najnepovoljnijim prilikama i s najjednostavnijim sredstvima. Takav program neće odviše opterećivati ni vjernike niti svećenike. U čemu stoji taj program?

Dr. Čekada (»s puno inventivnosti«) predlaže povratak u riznicu naših nacionalnih iskustava. Iz te riznice vadi mali Deharbeov katekizam (DK) kao ono čarobno sredstvo, koje će preko obiteljskog poučavanja, bez stručnih kateheta, uliti u djecu stotinjak osnovnih pitanja o istinama naše vjere. Tako je to bilo u prošlosti, pa može i danas. On ne vidi druge dileme: ili učenje napamet malog DK uz bibliju kroz obiteljsko proučavanje, ili katekizamska »tabula rasa«. Glavni teret toga rada ipak bi snosili roditelji i ukućani djece. Uloga svećenika bi bila: apelirati na roditelje svim mogućim sredstvima, da sami nauče napamet DK i da budu učitelji djece. Svećenici bi ih na to silili propagandom, a sami bi »pomalo došli na gotovo«. Uz malo truda. Urgirajući. Potičući. Ispitavajući. Nadopunjujući i nadograđujući (SB, str. 132).

2) Osnovna, dakle, misao ovoga programa je učenje napamet malog DK i biblije kroz obiteljsko proučavanje u obliku pitanja i odgovora.

Da li može ovaj minimalistički program odgovoriti današnjim potrebama i prilikama vjerskog odgoja? Odgovara li stanju današnje kateketike? Je li ovaj program jedina moguća alternativa dilemi: ili katekizamska »tabula rasa«, ili učenje napamet maloga DK?

Na sva ova pitanja možemo mirno i sigurno negativno odgovoriti.

Danas se, ponajprije, ne možemo zadovoljiti jednostrano postavljenim ciljem vjerskog odgoja naglasujući samo njegovu intelektualnu stranu. Jer samo poznavanje vjerskih istina nije potpuni cilj vjerskog odgoja već njegov djelomičan cilj. Samo je jedna komponenta do cilja. A taj je klasično izrazio već sv. Augustin: »Propterea Christus advenit, ut cognosceret homo, quantum eum diligit Deus et ideo cognosceret, ut in eius dilectionem, a quo prior dilectus est inardesceret, proximumque illo iubente diligeret, qui non proximum sed longe peregrinantem diligendo factus est proximus.« (De catechizandis rudibus, IV, 8, početak). Dakle dijete, mladi čovjek treba iskusiti cijelu silu činjenice, da ga je Bog ljubio i da ga neizmjerljivo ljubi. Iz te spoznaje treba da se upali ljubavlju prema Bogu i bliženjumu. To je cilj vjerskoga odgoja.

Polazeći od ovako formuliranoga cilja vjerskog odgoja, današnja katehetika jednodušno traži, da početni stadij treba da bude živo, toplo, konkretno, prikazivanje svega onoga, što je Bog učinio za spasenje čovjeka. Iz toga treba da po zakonima psihologije proizađe vjerski stav čovjeka: potpuno predanje čitavoga čovjeka Bogu. To je moguće samo tako postići, da dijete upozna Božja djela našega spasenja, ili povijest Božje objave. A Bog se nije objavio u katekizamskim formulama već u djelima, u koja je organski uklopio važne istine (K. Tilmann). Spasenje nije u prvom redu zbirka pojmova i zakona. Ono je sveta povijest, kroz koju i u kojoj nas je Bog spasio (Biskup Elchinger).

Zato biblija mora biti osnov naše kateheze. Biblija pokazuje, da je Krist glavni sadržaj i središte kršćanskog nauka. Prema Kristu se mora svatko orijentirati. Tako kateheza pod vodstvom biblije otvara put za dublje shvaćanje kršćanstva, nego to može postići znanstveno teološka formulacija tradicionalnog sistematskog katekizma, kakav je DK. Kršćanstvo

se tako ukazuje djeci kao Božji poziv, na koga moraju odgovoriti.

Vodstvo biblije na osnovnom stupnju katehetskog proučavanja rješava problem »dvopružnosti« katekizma i biblije, koju preporuča dr. Čekada. Ovakova dvopružnost ima svoju veliku slabu stranu. Ona stvara u duši djeteta dvostruku svijest: jednu znanstvene teologije u formi katekizma, a drugu povijest konkretnoga spasenja u obliku biblije. Zato je do sada najznačajnija katehetska manifestacija u Eichstädtu, 1960. godine, na kojoj je sudjelovalo preko 60 misijskih biskupa uz najvažnije predstavnike katehetike, donijela ovaj zaključak: »Vjeronaučne knjige ne smiju polaziti od pojmova i definicija, već po mogućnosti slijediti način Božje objave... One ne smiju prikazivati vjerski poklad kao niz nepovezanih pojedinosti, već kao organsku cjelinu u čijem je središtu Krist.« (Hofinger SJ, Katechetik Heute, Herder 1961. str. 27—28).

3) Zašto je danas katehetika odbacila znanstveni sistem katehetskog proučavanja na početnom stupnju vjerske obuke, a usvojila povijesnu biblijsku osnovu?

Na to ju je prisililo iskustvo. Uza svu naučnu tačnost DK nije mogao zainteresirati djecu naprosto s razloga, jer je značio atentat na spoznajnu moć. Svaka naime spoznaja »incept a sensibus«. Primijenimo li to na katehezu, znači, ne tumačiti gotove znanstvene pojmove izražene katekizamskim formulama pomoću priručnika skraćene teologije analitičkim putem. Vjersku istinu valja izvesti iz konkretnog biblijskog događaja, u koji je ona uklopljena. Katekizamsko pitanje postaje tako završna faza poučavanja, zreli plod, koji možemo ubrati na temelju induktivnog puta, a nipošto ne znanstvenim deduktivnim putem, kojim se mora služiti skraćeni priručnik teologije, kao što je DK.

Na ovom je putu katehetika morala poći za sigurnim rezultatima razvojne psihologije, a osobito dječje psihologije. Ova je na temelju iskustva pokazala da dijete do desete godine uopće nije sposobno stvarati apstraktne pojmove. Pod snagom tih dokaza prof. J. A. Jungmann SJ, veliki katehetik i liturgičar, je zaključio, da sistematski katekizam ne dolazi u obzir na prvom stupnju vjerskog poučavanja, već samo mala Religijska knjiga (Religionsbüchlein), kako ju je napisao Pichler (Jungmann, Katechetik, Herder 1953, str. 80).

Povraćati se danas na suha katekizamska pitanja i odgovore, bez psihološki povezane podloge povijesti spasenja, znači već s metodičko-didaktičkog gledišta bitno zaostajati za profanom nastavom kod nas. Valja samo prolistati školske knjige naše djece, pa će nam već jedan pogled dati jasnu predodžbu, koliko bismo s DK zaostali u privlačivosti i razumijevanju dječje psihe. To vrijedi danas već i za misijske zemlje. Do ovoga je rezultata došao na osnovu trogodišnjeg studija kateheze u centralnoj Africi docent katehetike u Fribourgu, dr. W. Bühlmann: »Protiv pritiska vanjskih promjena industrijalizacije, bijega u gradove, materijalizma, kršćansko će se shvaćanje moći održati tek, ako ga se ne bude učilo napamet samo razumom, već ako se bude shvaćalo i proživljavalo kao živa stvarnost« (Lentner, Katechetisches Wörterbuch, Herder 1961 c. 519). Nisu li ovi rezultati daleko snažnije vrijednosti za nas i za naše uvjete rada? O tome nema i ne može biti nikakove sumnje. Zato ne vjerujem, da bi se našao u Evropi katehetski stručnjak (ne profesionalni kateheta kako s omalovažavanjem kaže dr. Čekada), ili nacionalni Episkopat, koji bi zagovarao ili propisivao povratak na udžbenik za osnovnu vjersku pouku, koga su stvorile prilike pred preko stotinu godina, i koji nakon sviju reformi nije mogao zadovoljiti potrebe vjerskog odgoja današnjice.

4) Ovime smo došli do tačke, kad bih morao ukratko objasniti teološki i metodički sastav DK. Opsežnije sam to učinio u knjizi »Metodički priručnik Kršćanskog Nauka«, Zagreb 1962, Nadb. duh. stol p. p. 406. Ovdje je dosta istaknuti, da je Deharbe napisao svoj katekizam svjesno kao skraćeni priručnik teologije. I to one teologije, koja je odgovarala njegovom vremenu i njegovim potrebama. To je teologija s izrazito polemičkim stavom protiv protestanata, pomiješana s apologetskim tendencijama. Deharbe je svoj katekizam postavio na antropocentričnu bazu otpočevši ga pitanjem o svrsi čovjeka. Velike linije tajne spasenja su poradi pojmovne apstrakcije izgubile svoj sjaj i religioznu privlačivost. Zato DK-u nedostaje sveobuhvatno središte naše vjere: Isus Krist i njegova blagovijest o Božjem kraljevstvu. To nije ni moglo biti drugačije. Jer, teologija ima kao svoj zadatak spoznaju istine sub ratione veri, a ne promatra istinu sub ratione boni, koje se u životu ostvaruje. Sam je Deharbe stajao pod utjecajem poznatog teologa prvoga Vatikanskog sabora, Kleutgena, koji je tvrdio, da je teologija jedini ispravni oblik navi-

ještanja kršćanstva. Danas je to općenito u katehezi napušteno. A onaj koji je najviše tome pridonesao je upravo prof. Jungmann svojim djelom »Die Frohbotschaft und unsere Glaubensverkündigung« (1936). Jungmann je odlučno razlikovao između znanstvene teologije i navještanja kršćanstva (kerigma). Jungmannovo stajalište u cjelini je usvojila katehetska studijska sedmica u Eichstädtu, kad je kroz riječi kardinala Graciosa izjavila: »Otkad je objavljena knjiga Jungmanna, ova je otvorila novi stadij savremene katehetske obnove« (Hofinger, o. c. str. 43).

Kolikogod je DK bio precizan, on je ostao samo priručnik teologije, koncizan, tačno teološki izbrušen. Zato ga je kler podržavao u porabi, jer je odgovarao njegovoj teološkoj izobrazbi. Pri tome je kler zaboravljao, da dijete i nepoučeni vjernik nije teolog. Da cno ne gospodari apstraktnim teološkim pojmovima i da ih nikako ne može shvatiti. Zato je Deharbe pretpostavljao kršćansku sredinu, u kojoj će se kasnije razvijati napamet naučene katekizamske formule. Međutim, već za njegovo doba primjećuje poznati misijski katehetik Hofinger SJ, da u vrijeme početnog otpada od kršćanstva nije zadovoljavao samo kratki prikaz vjerskih istina kao osnovna pouka u vjeri. Već tada se prije svega radilo o tome, da se djeci učini jasnijim najnutarniji duh i smisao kršćanstva (Katechetisches Wörterbuch, c. 383). Koliko to više vrijedi za naše doba, kad je nestalo kršćanske državne zajednice i kršćanske javne okoline, a kršćanska obitelj zatajila. Dosljedno, danas pokušavati spasavati duše djece pomoću Deharbe znači promašen posao i uzaludno nastojanje. Zato je njemački Episkopat u 1953. definitivno uklonio DK.

Konačno, minimalistički program, kako ga predlaže dr. Čekada nosi u sebi tu opasnost, da će svi oni, koji se danas zadovoljavaju kratkom poukom za prvu pričest, zadovoljiti ovim minimalističkim programom DK, koji neće moći osvojiti dječje duše. Posljedica će biti još veća ravnodušnost za vjerski život.

Problem obiteljske kateheze možemo bolje rješavati tako, da roditelje, koji su udaljeni od crkve, a nemaju kapele u svom mjestu, sazivamo u crkvu po nedjeljama poslije večernjice. Tu ćemo ih praktički poučavati, kako da oni poučavaju djecu u osnovnim vjerskim istinama i kako da ih uvedu u vjerski život. To bi morali činiti kroz više godina. Poslije

nedjeljne mise trebalo bi kratko proći s njima ono, što će djeci toga tjedna nastojati protumačiti. Dakako to iziskuje posebne napore. Ali, bez napora danas dolaziti »na gotovo«, više ne možemo. O nama najviše ovisi, da roditelji dobro katehetiziraju svoju djecu. O nama ovisi, da roditelje najprije odgojimo. A to smo dobrano propustili kroz ovih 15 godina.

5) Da završim. Problem minimalističkog katehetskog programa ne možemo osloniti na knjigu, koja ne odgovara današnjim pogledima katehetike. Ne može se osloniti na utuvljivanje vjerskih formula u pamet djece, i tako u duši stvarati pojam o kršćanstvu, kao o skupu definicija, propisa i zakona. Takav će se pojam u životu brzo rasplinuti u dodiru s modernim nazorima. S DK spasavati duše djece znači boriti se sabljama demeškinjama protiv modernih oklopnih kola. Znači našu katehezu baciti ispod razine misijske kateheze. Znači ići ususret procesu raspadanja patrijarhalnog života s metodama, koje didaktički i metodički daleko zaostaju za dostignućima psihologije i didaktike.

I za provođenje minimalističkog katehetskog programa potrebni su roditelji, koji poznaju i ljube kršćanstvo i djecu. Oni trebaju imati priručnik, koji će nevezanim slogom na psihološkoj bazi biblije omogućiti da djeci približe Isusa Krista, tajne našega spasenja i života u Bogu. A za to trebamo prikladni priručnik, koji istom moramo inventivno stvoriti. Pritom se moramo oslanjati na bogata iskustva onih, koji su prošli sličnim putevima, kojima mi prolazimo.

Takav rad trebao bi da se odvija na interdijecezanskoj osnovi. Da ga pod nadzorom Episkopata obave naši katehetski stručnjaci i praktički katehete. I da nam najprije donesu jedinstveni vjeronaučni okvirni nastavni plan, za kojim pastoralni kler vapi kao žedan za kapljicom vode. Tako se radilo pred rat i došli smo do pozitivnih rezultata. Danas radi svatko na svoju ruku. Takav rad ne može donositi željena ploda, već stvara pometnju kod kateheta, a još više u duši djece. Jer mi danas stojimo pred novom pojavom migracije iz sela u grad, iz dijeceze u dijecezu. Ako kateheza ne vodi o tome računa, već svaka dijeceza i pojedini dijelovi dijeceze rade po drugom nastavnom planu i služe se svaki s drugim udžbenicima, rezultat može biti samo zabuna i nesigurnost u radu, pored gubitka vremena i volje da se ponavlja ono što se drugdje čulo. Zato mislim da izražavam općenitu želju

klera kad zaključujem: Dajte, sazovite katehetske stručnjake! Povjerite im delikatni posao da sastave jedinstveni okvirni nastavni plan za katehetizaciju djece, mladeži, pa i roditelja! Res clamat, vehementer clamat!

Dr Nikola KOLAREK

PRVI DNEVI KONCILIA

Ko boste to brali, bo delo koncila že mnogo dalje napredovalo in boste slišali mnogo novega. Začetek koncila ste mnogi videli že po televiziji in slišali o njem po radiu. A ni odveč, če tudi v našem liturgično-pastoralnem listu registramo za zgodovino, kako je potekel začetek koncila in prvi dnevi zborovanj, ki so razpravljali prav o liturgiji. Tudi pastoralni značaj koncila se je pokazal takoj spočetka.

Dne 11. oktobra, na god Marijinega materinstva, se je od pol devetih dalje dolga vrsta škofov in nadškofov pomikala čez trg sv. Petra v njegovo cerkev. Oblečeni so bili v bele mitre in bele pluviale. V cerkvi so zasedli visoke tribune v glavni ladji. Za njimi so šli kardinali, vsak v obleki svojega kardinalskega reda. Papež Janez XXIII. je v vatikanski pavlinski kapeli pokadil izpostavljeno Najsvetejše in začel himno Ave, maris stella. Tako se začenjajo tudi kanonizacije. Tudi zgodovinski dan, začetek koncila, se je začel z Marijino pesmijo. Papež je sedel v nosilnico in se pridružil sprevodu. V cerkvi sv. Petra je zapel: Pridi, Stvarnik Sveti Duh in odmolil tri odbredne molitve za božjo pomoč koncilu. Nato je kardinal Tisserant opravil slovesno mašo, papež je sedel medtem na prestolu. Oltar je bil postavljen med tribunami in obrnjen proti ljudem. Mašno berilo, vzeto iz Apd, je oznajalo, kako se apostoli na moše pokladali roke in jim s tem delili sveti red. Evangelij te maše je bil vzet iz binkoštna maše, govoril je o Svetem Duhu. Na koncu maše je papež podelil blagoslov.

Po maši se je začela prva javna seja koncila. V slovesni procesiji so na oltar položili knjigo evangelijev. Papež si je

Sabor će učiniti da u Crkvi zablista novi sjaj nebeskog svijetla, život će usmjeriti novim pravcem, apostolatu će dati novi polet.

Ivan XXIII